

CZU: 81'221.1(=00)

## ROLUL SIMBOLULUI SOMATIC FRAZEOLGIC ÎN EXPRIMAREA EMOȚIEI PRIN PRISMA SEMIOTICII GESTUALE

*Magdalena BANTEA*

*Universitatea de Stat din Moldova*

Acest articol reprezintă un studiu analitic al simbolului somatic în semiotica gestuală din perspectivă culturologică și lingvistică în limbile engleză, română, italiană, franceză, care reflectă variate categorii conceptuale ale emoțiilor prin prisma gestului. Problema rezidă în faptul de a demonstra caracterul pluridimensional al simbolului somatic în semiotica gestuală, în vederea facilitării individualizării acestuia în context frazeologic. În articol vor fi reliefate: 1) multifuncționalitatea simbolului somatic în exprimarea emoției la nivel sintagmatic în semiotica gestuală; 2) aspectele semantico-funcționale ale simbolului somatic gestual la nivel paradigmatic în context frazeologic; 3) dificultățile de interpretare a mesajului frazeologic la nivel intercultural.

În concluzie vor fi validate caracteristicile simbolului somatic ca macrofigură și vor fi menționați factorii ce contribuie la încadrarea simbolului în spațiul semiotico-gestual în viziunea cercetătorilor moderni.

*Cuvinte-cheie:* simbol somatic, semiotică gestuală, emoție, polisemie, interpretare, interculturalitate, pragmatică.

### THE ROLE OF PHRASEOLOGICAL SOMATIC SYMBOL IN EXPRESSING EMOTION THROUGH GESTURAL SEMIOTICS

This article represents an analytical study of the somatic symbol in gestural semiotics from cultural and linguistic perspectives in English, Romanian, Italian and French, which reflects various conceptual categories of emotions through gesture. The problem lies in demonstrating the multidimensional character of the somatic symbol in gestural semiotics in order to facilitate its individualization in phraseological context. The article will highlight: 1) the multi-functionality of the somatic symbol in expressing emotion at the syntagmatic level in gestural semiotics; 2) the semantic-functional aspects of the somatic symbol at the paradigmatic level in the phraseological context; 3) difficulties in interpreting the phraseological message at the intercultural level. In conclusion, will be validated the characteristics of the somatic symbol as a macro-figure and will be mentioned the factors contributing to its framing into the semiotic-gestural dimension in the interpretation of modern researchers.

*Keywords:* somatic symbol, gestural semiotics, emotion, polysemy, interpretation, inter-culturality, pragmatics.

### Introducere

În viziunea cercetătorilor, comunicarea gestuală sau non-verbală – atât scrisă, cât și orală – reprezintă cca 60% din interacțiunile cotidiene, fapt ce atestă simbolul somatic drept unul dintre pârghiile cele mai importante în comunicarea chinestezică. „Gesturile sunt la fel de elocvente ca frazele și discursurile, iar erorile gestuale au consecințe interpersonale sau instituționale la fel de grave precum erorile lingvistice, pentru că gestualitatea configurează identitatea individului, optimizând sau distorsionând comunicarea” [1, p.2]. Așadar, mesajul gestual reprezintă o trăsătură complexă compusă din mai multe elemente care caracterizează vorbitorul însuși potrivit următorilor parametri: vârsta, genul, educația, ocupația, statutul social. Este oportun să precizăm că expresia gestuală este pluridimensională pentru că poate fi reprezentată: 1) tacit gestual, 2) în manieră orală, 3) în formă scrisă, 4) în forma mixtă. Dacă limbajul gestual oral poate fi ajutat de caracteristicile prosodice sau fenomenele paralingvistice: ten, gesturi, mimică, stare emoțională, postură, timbru vocal, accent, pauză, durată, limbajul gestual scris trebuie să explice orice particularitate prozodică sau chinestezică în scris, ceea ce este mult mai dificil de transmis, dat fiind faptul că acesta trebuie ajustat la standardele textualității (coerență, coeziune, accesibilitate, informativitate, acceptabilitate, intenționalitate, intertextualitate) și conformat la registrul vorbirii în cauză; mai mult, dacă emițătorul dorește să influențeze ori să convingă publicul, trebuie să aplice un cod accesibil spre o decodare rapidă, inteligibilă și de bun augur. Atât limbajul gestual scris, cât și cel oral dețin numeroase trăsături specifice care evidențiază și prezintă aceeași importanță pentru omnire în viața cotidiană, fiecare registru al vorbirii posedând diferite particularități distinctive care oferă unicitate și originalitate expresiei gestuale prin prisma simbolurilor somatice.

Metodologia de cercetare aplicată în investigația dată este fundamentată pe Studiul Gramaticii Generative al renumitului savant N.Chomsky, care impune principala preocupare drept studiul facultății limbajului

exprimat la nivel generativ: „Gramatica generativă a unei limbi (unde „generativă” semnifică nimic mai mult decât „explicită”) este o teorie care se preocupă de forma și semnificațiile expresiilor acestei limbi” [2, p.3]. Așadar, în prezentul studiu vom analiza aprofundat numeroasele forme ale expresiei gestuale, generate de starea emoțională, prin prisma simbolului somatic și vom identifica semnificațiile acestora.

### Rolul simbolului somatic în exprimarea emoției la nivel sintagmatic în semiotica gestuală

D.Chandler în lucrarea sa *Semiotics* (2008) studiază aprofundat diversitatea codurilor culturale și menționează că orice cod constituie un set de practici familiare predestinat utilizatorilor care activează în cadrul vieții sociale: „Societatea însăși depinde de existența așa-numitor sisteme semnificative. Înțelegerea și interpretarea a astfel de coduri, raportul lor și contextele în care acestea sunt apropiate semnifică a fi membrul acelei culturi. Codurile nu reprezintă simple *convenții* de comunicare, dar mai degrabă niște sisteme procedurale ale convențiilor care operează în anumite domenii” [3, p.149]. Știința despre simbologia gestuală întrunește, la rândul ei, un set de coduri sau rigori prestabilite reprezentate de anumite culturi, generații, religii, genuri, niveluri sociale, cărora se conformează. Așadar, comunicarea prin intermediul simbolicii somatice gestuale este restricționată de diverse standarde predefinite, convenționalizate de-a lungul timpului. Însă, potrivit concepției savantului N.Chomsky, asimilarea limbajului se efectuează prin prisma așa-zisei *Gramatici Universale*: „Gramatica universală poate fi privită ca o caracterizare a *facultății limbajului determinată genetic*. Aceasta poate fi concepută ca un dispozitiv de „achiziție” a limbii (*a language acquisition device*), o componentă înăscută a minții omenești care produce o limbă particulară prin interacțiunea sa cu experiența prezentă, un dispozitiv ce convertește experiența într-un sistem de cunoaștere obținut: cunoașterea unei limbi sau a alteia” [2, p.3]. Deducem, deci, că anumite aspecte gestuale posedă un nivel înalt de universalitate pentru că se conformează nemijlocit fiziologiei umane necondiționate ce creează diverse stări emoționale prin prisma simbolului somatic, care în majoritatea cazurilor nu pot fi controlate: *roșirea în obraji de rușine*, *dilatarea pupilelor de frică*, *transpirarea excesivă de oboseală*, *căldură sau nervozitate*, *căscatul de oboseală* etc. Există, însă, anumite gesturi care sunt condiționate, fiind asimilate pe parcursul vieții, în urma asocierii repetate a unui excitant cu alt excitant care provoacă un reflex congenital și se subordonează convenției sociale universale: *nutriția corpului spre supraviețuire*, *ferirea corpului de provocarea durerilor de diferit gen*, *îngenuncherea pentru a se supune*, *închiderea ochilor pentru a se proteja de razele solare* etc. „Ființa umană în general, trăind zilnic aceleași experiențe în legătură cu părțile corpului său și fiindu-i caracteristice aceleași funcții și topografie ale lor, creează imagini asemănătoare, indiferent de limba în care vorbește. Fără a neglija diferențele de cultură gestuală, totuși îndrăznim să menționăm că acest tip de limbaj este relativ universal: *a încrunta sprâncenele* în momente de furie sau concentrare, *a ridica din umeri* la neînțelegerea celor comunicate, *a clipi din ochi* de uimire” [4, p.80]. Așadar, observăm că atât în cazul reflexelor necondiționate, cât și al celor condiționate, excitantul emoțional intern dă imboldul necesar excitantului extern (unui somatism) pentru a crea gestualitatea emoțională, care în procesul de exprimare orală sau scrisă recurge la unitățile frazeologice somatice. Spre exemplu, unitatea frazeologică somatică: 1. *îmi râde inima de bucurie*(ro.) [5] /2. *à coeur joie* (fr. *avec grand plaisir, jusqu'à satiété. S'en donner à coeur joie.*)[6, p.229]/3. *in good heart* (eng. *happiness*) [7, p.692] /4. *ridere di cuore* (it. *in modo particolarmente vivace*) [8, p.301], posedă valoare universală, luând în considerare cele patru culturi, însă fiecare națiune își exprimă diferit gândurile utilizând *metafora* potrivit imaginarului socio-cultural, oferind predilecție unui anumit aspect în dependență de etimologia frazeologismului și nivelul diacronic al acestuia în cultura dată. Așadar: 1. frazeologismul românesc echivalează somatismul explicit *inimă* cu hiperonimul somatic implicit *față* în care colaborează mai mulți actanți/hiponime (gura, obraji, ochii) pentru a crea simbolul-emoție de *bucurie* dedublat din punct de vedere stilistic de personificare și sinecdocă; 2. frazeologismul francez exprimă bucuria cu ajutorul elementului somatic concret *inimă* asociat cu substantivul abstract *bucurie* (prin urmare, nivel cultural mai avansat pe axa diacronică, datorită abstractizării) în care este exclus gestul explicit; 3. unitatea frazeologică engleză exprimă simbolul-emoție de bucurie/fericire cu ajutorul calificativului *bună* atribuit somatismului *inimă* dedublat de epitet din punct de vedere stilistic; 4. frazeologismul italian exprimă bucuria în mod explicit cu ajutorul aceluiași elemente somatice precum în română, însă somatismul *inimă* este recipientul care păstrează emoția de veselie și creează bucuria cu ajutorul acțiunii a *râde/a râde din inimă*. Concludem, deci, că exprimarea exteriorizată a bucuriei în unitatea frazeologică discutată se produce doar în limba italiană, în timp ce în celelalte culturi emoția de bucurie este exprimată implicit, tacit. Așadar, potrivit axei de exteriorizare emoțional-gestuală, cultura engleză apare cea mai rezervată și abstractă în exprimare, urmată de cultura franceză, română și italiană.

Simbolul somatic gestual este, așadar, un mediator între sens, acțiune și imagine care, fără îndoială, poate fi denumit o figură pluridimensională datorită înglobării în sine a mai multor dimensiuni, precum culturalitatea, emotivitatea, etica, estetica, cogniția, lingvistica, semiotica, exprimate verbal și non-verbal, în care particularitățile chinestezice și cele prozodice conlucrează în modul de a transmite un mesaj cât mai verosimil. Simbologia reprezintă o parte integrantă a culturologiei datorită aspectului complex și multiaspectual, entitate care întrunește în sine atât particularități culturologice din cultura majoră, cât și din cultura minoră. „Cultura, atât la nivel popular (minor), cât și la nivel erudit (major), este exprimabilă prin cuvintele limbii și este cuprinsă în conținutul cuvintelor” [9, p.80]. Mai mult, putem identifica gradul de cultură a unei etnii în dependență de expresiile, unitățile frazeologice utilizate și proporția de cuvinte concrete/abstracte existente în vocabular la momentul dat. După cum menționează savantul A.Graur în lucrările sale științifice, „cuvintele considerate din punctul de vedere al conținutului lor (al înțelesului, al semnificației) reflectă stadiul de dezvoltare socială și culturală a poporului care vorbește limba respectivă” [Ibidem]. Prin urmare, studiul aprofundat al limbilor din perspectivă sincronică și diacronică facilitează individualizarea conceptelor în calitate inițială, integrarea acestora în diferite circumstanțe, precum și urmărirea transfigurării acestora de-a lungul generațiilor. „Astfel, somatismul abstract (gr.) *άνεμος, αναπνοή/anemos*(lat. vânt, respirație)/*anima*(it. suflet, spirit)/*âme* (fr.)/*soul*(eng.) a devenit în română un somatism concret *inimă*” [9, p.81]. Prin urmare, frazeologismul somatic gestual italian *darsi anima e corpo*(it. *dedicarvisi completamente/ a se dedica în totalitate*) [8, p.61] poate fi considerat drept unul original pentru că a păstrat vizibil etimologia conceptului abstract *anemos* (lat.) și servește drept bază celorlalte culturi: *corps et âme* (fr. *tout entier, sans restriction*) [6, p.277] /*cu trup și suflet* (ro.) [10] /*body and soul* (eng. *with all your energy*) [7, p.153]. Este oportun să menționăm faptul că frazeologismul somatic apare gestual explicit doar în limba italiană, în celelalte limbi conceptul gestual fiind implicit. Concludem, deci, că unitatea frazeologică poartă valoare universală și asimilează aspect conotativ abstractizat, chiar dacă aceasta posedă două elemente: unul concret (corp) și unul abstract (suflet).

#### Aspecte semantico-funcționale ale simbolului somatic gestual în context frazeologic

În lucrarea sa *Categoriile conceptuale ale emoțiilor exprimate de imaginile inimii în expresiile frazeologice somatice* V.Lifari susține: „Unitățile frazeologice somatice cuprind un material fiabil pentru studierea diferențelor culturale pentru că omul descrie realitatea din jur, emoțiile sau stările sale de spirit prin utilizarea diferitor unități frazeologice care includ anumite părți ale corpului” [5, p.146]. Așadar, prezența simbolului somatic este pregnantă în exprimarea stărilor emoționale prin prisma unităților frazeologice care, prin urmare, denotă nivelul de dezvoltare istorică a limbii și facilitează identificarea diferențelor culturale și lingvistice. „Emoțiile sunt o parte componentă a vieții omenești. Ele reprezintă starea psiho-somatică a ființei umane și sunt redade în limbă și vorbire prin intermediul mijloacelor verbale sau non-verbale, care involuntar apar chiar dacă interlocutorul își ascunde emoțiile în mod verbal” [12, p.229]. Prin urmare, emoția generează gestualitate prin intermediul simbolului somatic, deci somatismele sunt elemente indispensabile în semiotica gestuală. Un exemplu reprezentativ de emoție gestuală a fost identificat în expresia frazeologică somatică *a sta cu sufletul la gură* / *abia mai putând respira de emoție sau de oboseală* [13] care apropiază semele: [+neliniște, -oboseală, -/+emoție]; în engleză frazeologismul *somebody's heart is in their mouth*(cu inima în gură) e însoțit de o nuanță de [-nervozitate,+frica]/*My heart was in my mouth as she opened the envelope* [7, p.692]; în italiană expresia frazeologică *avere, sentirsi il cuore in bocca*(a avea inima în gură), *sentirlo battere molto forte per spavento o emozione* este însoțită de conceptele [+frică/sperietură, -/+emoție] [8, p.157]; limba franceză oferă expresia frazeologică *la bouche en coeur*(gura în inimă), *en minaudant*, [6, p.137] însoțită de semnificațiile emotive lipsite de naturalețe cu scopul de a [+atrage atenția, +seduce, +place]. Așadar, observăm că limbile engleză, franceză, italiană oferă elementele somatice *inimă* și *gură* pentru a crea frazeologismul, în schimb limba română creează frazeologismul dat prin intermediul elementelor *suflet* și *gură*, fapt ce denotă etimologia latină a acestei entități și referă predilecție românească/italiană datorită aspectului abstractizat al *inimii*. Este de menționat că fiecare cultură percepe unitatea frazeologică conform imaginarului social național ajustat în funcție de etimologia frazeologismului și gradul diacronic de cultură a fiecărei națiuni în parte; în cazul dat, frazeologismul francez percepe deviat semnificația inițială datorită unui nivel diferit de dezvoltare a limbii, fapt ce atestă, inclusiv, diversitatea imaginarului sociolingvistic. Concludem, deci, că semiotica gestuală frazeologică contribuie la descoperirea, dezvoltarea, aprofundarea particularităților constitutive textuale, diversităților semantice și a funcționalităților pragmatice.

Un exemplu reprezentativ de mimică facială gestuală exprimată într-o manieră conotativă prin prisma simbolului somatic, care implică o stare de afect emoțional cu spirit contradictoriu, ne oferă savanta V.Lifari: „În română am observat și expresii frazeologice somatice care redau stări de spirit contradictorii, de exemplu: *A plânge cu un ochi și a râde cu altul*. În engleză expresia *to cry one's eyes out* a fost clasificată în cadrul conceptului „supărare”, deoarece Cauzatorul acțiunii Afectatului este emoția de supărare pe care o trăiește acesta” [12, p.230]. Așadar, expresia somatică menționată poate fi denumită una complexă pentru faptul că implică un hiperonim, *capul*, care include ulterior mai multe hiponime implicite sau explicite: *fața* (implicită) care arată un *ochi* care plânge (explicit) ce implică *gura* și *ochiul* care râde, relevante în mod abstract. Observăm că expresia a reflectat doar simbolul somatic *ochiul înlăcrimat*, care poartă pondere mai puternică decât abstractul *ochi zâmbitor*; prin urmare, concretul a asimilat abstractul pentru că acesta din urmă a fost exprimat într-o manieră superficială, evazivă, și, în consecință, expresia frazeologică a fost calificată drept una cu conotații de tristețe, supărare, nechez. Un alt exemplu reprezentativ conotativ, care atestă stări de spirit contradictorii, însă poate fi clasificat în cadrul conceptului *bucurie*, este *a zâmbi printre lacrimi(ro.)/to smile through tears(eng.)/sorridere tra le lacrime(it.)/sourir à travers les larmes(fr.)*. Remarcăm faptul că hiperonimul *față* implică doi actanți *ochii înlăcrimați*, aflați în antiteză cu *gura* (implicită) zâmbitoare. Aici constatăm că expresia frazeologică somatică a apropiat conotație pozitivă datorită implicării mai multor somatisme în acțiunea de a zâmbi. Așadar, putem concluda că orice simbol somatic care posedă impact emoțional enantiosemic apropiază pondere negativă sau pozitivă în funcție de etimologia unității frazeologice, imaginarul sociocultural, ponderea explicită a actanților și a verbului.

#### Dificultăți de interpretare a mesajului frazeologic la nivel intercultural

Fenomenul de ambiguitate este accentuat în simbologia somatică gestuală. Echivocul poate apărea din cauza diversității sociolingvistice care influențează memoria cognitivă, afectivă și psihomotorie: coduri culturale diferite, generații diferite, categorii sociale diferite, genuri diferite, educație diferită. „Sensurile unităților frazeologice sunt în general figurate și denotă nivelul de dezvoltare istorică a limbii surse; prin urmare, sensul îmbinării de cuvinte considerate un întreg este diferit de sensurile fiecărui element considerat individual” [7, p.59]. Aici este oportun de menționat că realitatea națională este importantă, precum și nivelul de cultură istorică a limbilor sursă și țintă. Spre exemplu, nu putem traduce expresia frazeologică somatică gestuală *have a finger in every pie(eng.to be involved in a lot of different activities and have influence over them, especially when other people think that this is annoying)* [7, p.553] prin *a avea un deget în fiecare plăcintă*, pentru că realitatea limbii-țintă este diversă și, conform codului cultural romanic, expresia respectivă mai degrabă ar putea fi tradusă utilizând somatismul *nas* care simbolizează intuiție cu pondere negativă [-] *a-ți băga nasul unde nu-ți fierbe oala* [15]/ *fouerrer son nez partout (fr. il est curieux, indiscret)* [6, p.846]/ *ficcare il naso in qlco.,(it. impiciarsi degli affari altrui)* [8, p.669] după părerea noastră, mult mai explicit și mai clar conform codului sociocultural romanic. Italienii, însă, posedă și un alt proverb apropiat realității romanice *tra moglie e marito non mettere il ditto* [8 p.1223] /*nu-ți băga degetul între soți*, ce denotă importanța familiei în Italia, aici fiind pregnantă diversitatea culturală și imaginarul social diferit. Este oportun să menționăm că unitatea frazeologică *have your nose in something(eng.to be reading something and giving it all your attention)* [7, p.996] /*a sta cu nasul în ceva(ro.)/avoir le nez sur qqch.,(fr. être tout près)*[6, p.846] apropiază semnificația conotativă pozitivă [+] datorită verbului însoțitor. „Traducătorului îi este destinat să săvârșească o muncă dublă: să simtă în procesul traducerii, împreună cu autorul textului, întreaga lui cale de la imagine până la cuvântul poetic în limba inițială, adică să pătrundă în codul limbii și gândirii auctoriale, apoi să parcurgă calea aducerii poeticii din textul original în limba adoptivă, accesibilă cititorului din altă limbă. Procesul dat poate fi interpretat drept o transformare în cea de a doua realitate materială a operei poetice originale, înveșmântată în haina altei limbi, dar care a păstrat spiritul și, în măsura posibilităților, artisticul originalului” [16, p.117]. Constatăm că circumstanțele în care sunt implicate somatisme sunt definitorii pentru aprecierea semnificației; mai mult, diversitatea sociolingvistică posedă ultimul cuvânt.

Este oportun să menționăm că există frazeologisme somatice care posedă pondere contrastivă cu expresii frazeologice somatice din aceeași limbă, precum: *absence makes the heart grow fonder* (eng.) [7, p.R76]/ *out of sight out of mind* (eng.) [7, p.R 79] /*L'absence rend le coeur plus affectueux* (fr.) [6, p.229] /*hors de vue, hors de l'esprit* (fr.) [6, p.1371] /*l'assenza rende il cuore più affettuoso*(it.) [8, p.301] /*lontano dagli occhi, lontano dal cuore* (it.) [8,p.690] /*absența face inima să crească* (rom.) [5] /*ochii care nu se văd se uită* [17]. În cazul dat este pregnantă universalitatea fiziologică somatică. În schimb, un alt exemplu demonstrează simila-

ritatea dintre limbile romanice: *a cunoaște ceva ca pe cele cinci degete* (calchiere rusească)/*sapere le cose sulla punta delle dita* (it) [8, p.342] (a cunoaște ceva în vârful degetelor/a cunoaște profund). În limba engleză, în schimb, este utilizat un alt somatism pentru a exprima cunoașterea profundă: *know something by heart* (eng.) [7, p.691] (a cunoaște ceva cu inima) ce implică pondere emoțională și cognitivă vis-à-vis de conceptul romanic care implică utilitatea degetelor în cunoaștere sau, mai bine zis, aspectul vizual-pragmatic. Vorbind despre simbolul somatic *ochi* depistăm mai multe similitudini și contradicții în perceperea frazeologismelor somatice gestuale în limbile romano-germanice, fapt pentru care vom oferi câteva exemple reprezentative:

Ex.1.: *chiudere un occhio* (it.) [8, p.690]/*turn a blind eye, close your eyes to something* (eng.) [11, p.520]/*fermer les yeux* (fr. faire par tolérance, lacheté, comme si on n'avait pas vu) [6, p.865]/*a închide ochii la ceva, a face abstracție de ceva*, a te prefăca că nu ai văzut nimic (rom.) [15]; în schimb, *keep a close eye* (eng.) [7, p.520] (a ține ochiul aproape) semnifică a privi pe cineva/ceva îndeaproape, cu grijă și atenție. Precum observăm, utilizarea verbului în unitățile frazeologice somatice gestuale este definitorie și contribuie la semnificația unității frazeologice.

Ex.2.: *a occhi chiusi* (it.) [8, p.690]/*with your eyes closed, shut* (eng.) [7, p.520]/*les yeux fermés* (fr.) [6, p.865] /*cu ochii închiși* (rom.) cu încredere absolută, cu destulă experiență [17]; este oportun să menționăm că dacă în limbile romanice (franceză, italiană, română) *a închide ochii* mai semnifică *a da ortul popii*, în limba engleză nu întâlnim semnificația de decedat atunci când vorbim de *ochii închiși*, acesta fiind perceput pur și simplu ca fapt fiziologic sau, mai degrabă, în anumite contexte se invită a închide ochii pentru a simți cu inima sau la nivel emoțional cognitiv.

Ex.3.: *fare gli occhi di basilico* (it.) [8, p.690] nu poate fi tradus prin expresia *a face ochi de busuioc* pentru că nu se va înțelege nimic, însă în realitatea italiană această expresie frazeologică semnifică *a face ochii feroce* pentru a timora sau a înfricoșa pe cineva; acest concept de intimidare poate fi interpretat în engleză cu ajutorul expresiei *meet somebody's eye(s)* (eng. *You look directly at them as they look at you*) [7, p.520]. Limba franceză exprimă severitatea prin prisma ochilor mari, *faire les gros yeux à qq.*, (fr. *le regarder d'un air mécontent, sévère*) [6, p.865].

Sintetizăm faptul că traducătorul are menirea de a intra în esența detaliului imaginarului sociocultural al limbii-sursă pentru a înțelege conceptul și a-l transfigura în limba-țintă conformându-se la diversitatea cultural lingvistică.

### Concluzii

Analiza contrastiv-comparativă a **simbolurilor somatice gestuale** integrate în unitățile frazeologice romanice și germanice denotă că în majoritatea cazurilor poartă pondere conotativă, se conformează imaginarului sociocultural și nivelului diacronic al limbii-sursă. Acestea însă pot fi de tip 1) **concret**, atunci când vorbim de exprimarea nemijlocită a diferitor stări emoționale sau mai puțin (față tristă/bucuroasă, ochi trist/zâmbitor, ochi închis/deschis); 2) **abstract**, care desemnează o stare emoțională implicită (cu sufletul la gură); 3) **simplic**: un actant, un gest (ochi închis/deschis); 4) **compus**: un actant și un gest care implică mai multe simboluri somatice gestuale implicite și explicite, spre crearea unei imagini sau a unui concept, precum supărare, tristețe, nelinișe, angoasă, rușine, bucurie, plăcere (îmi râde inima de bucurie); 5) **complex**: mai mulți actanți (hiperonimul *fața* implică mai multe hiponime) care creează o acțiune (a zâmbi printre lacrimi). Menționăm că în cadrul traducerilor frazeologice este posibilă comiterea erorilor de interpretare, dacă traducătorul nu este în gradul de a identifica sensul unității frazeologice din cauza diversității lingvistice și imaginarului sociocultural diferit. Afirmăm cu certitudine că interpretarea oricărui simbol somatic gestual din cadrul unităților frazeologice somatice se va conforma imaginarului sociocultural al națiunii de referință.

### Referințe:

1. <http://www.scribub.com/sociologie/psihologie/comunicare/SEMIOTICA-GESTUALA31477.php> [Accesat: 18.08.2018]
2. CHOMSKY, N. *Knowledge of Language. Its Nature, Origin and Use*. New York. Westport. Connecticut. London: 1986. 295 p. ISBN 0-275-90025-8
3. CHANDLER, D. *Semiotics. The Basics*. Routledge, New York: 2007. 326 p. ISBN 10: 0-415-36376-4(hbk)
4. LĂCUSTĂ, E. Premise ale universalității frazeologismelor somatice În : *Noua Revistă Filologică. Studii de Lingvistică*. Bălți: Universitatea de Stat „Alec Russo”, 2010, Anul I, nr.1-2, p.76-81.
5. <https://dexonline.ro/definitie/inima> [Accesat: 25.05.2019]

6. REY, A. Le Robert Micro. *Dictionnaire de la langue française*. Paris: 27, rue de la Glacière. 1995. 1376 p.
7. HORNBY, A. S. *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. Seventh Edition 2010. Oxford: University Press, 1715 p. ISBN-13: 978-0-19-4316583
8. ZINGARELLI, N. *Vocabolario della lingua italiana*. Milano: Edizione Mondolibri, 2005. 1248 p.
9. GRAUR, A. *Studii de Lingvistică Generală*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960. 515 p.
10. <https://dexonline.ro/definitie/trup> [Accesat: 25.05.2019]
11. LIFARI, V. Categoriile conceptuale ale emoțiilor exprimate de imaginile inimii în expresiile frazeologice somatice. În: *Studia Universitatis Moldaviae*. Seria „Științe ale Educației”, 2016, nr.4(94), p.146-160.
12. LIFARI, V. Conceptele emotive redade de expresiile frazeologice somatice. În: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare”*, 9-10 noiembrie 2017. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, 2017, p.228-231. ISBN 978-9975-71568-3
13. <https://dexonline.ro/definitie/gura> [Accesat: 25.05.2019]
14. RACIULA, E. Translation of Phraseological Units. In: *Tradiție și inovare în cercetarea științifică*. Ediția a V-a. *Materialele Colloquia Professorum din 10 octombrie 2014*. Alecu Russo State University of Bălți. Bălți, 2015 p.59-63. ISBN 978-9975-50-144-6
15. <https://dexonline.ro/definitie/nas> [Accesat: 26.05.2019]
16. METLEAEVA (LUCHIANCOVA), M. Repere conceptuale ale tendințelor teoretice de traducere, fundamentate pe socio- și psiholingvistică. În: *Akados. Revistă de știință, inovare, cultură și artă*. Chișinău: Academia de Științe a Moldovei, 2016, nr.4(43), p.111-118. ISSN 1857-0461
17. <https://dexonline.ro/definitie/ochi> [Accesat: 26.05.2019]

**Date despre autor:**

**Magdalena BANTEA**, doctorandă, Școala doctorală *Studii Lingvistice și Literare*, Universitatea de Stat din Moldova.

**E-mail:** magdalenabantea@gmail.com

**ORCID:** 0000-0002-7458-8957

*Prezentat la 21.06.2019*